«بیرق زنون» شوشتر ثبت ملی شد

آیین «بیرق زنون» حرم امامزاده عبدا... شوشتر با حضور آیتا... سیدمحمدعلی موسوی‌جزایری به ثبت ملی رسید. حجت‌الاسلام و المسلمین سیدمحمد موسوی، معاون اوقاف شوشتر، گفت: آیین بیرق‌زنان آستان مقدس حرم امامزاده عبدا... این شهرستان گفت: ثبت ملی این آیین حرکت مهمی برای معرفی انواع عزاداری‌ها و رسوم مردم خوزستان است.

خبر کوتاه

ثبت ملی «سه سنگ»

در جریان برگزاری مراسم دوازدهمین اختتامیه اجلاس بین المللی پیرغلامان حسینی در اهواز، سبک سینه زنی «سه سنگ» بهبهان ثبت ملی شد.

سبک سینه زنی «سه سنگ» آیین منحصر به فرد و شورانگیزی است که ایام محرم فقط در بهبهان می توان نمونه آن را یافت. تاریخ به ۱۳۰ سال پیش باز می گردد. شاعر و مبدع این نوع سینه زنی میرزا شوقی بهبهانی بوده است. همچنین«ابراهیم طاهری» دبیر دوازدهمین اجلاس بین المللی پیرغلامان حسینی از ثبت ملی مداحی های ویژه صادق آهنگران در این اجلاس خبر داد. وی گفت: در این اجلاس از مستند زندگی شیخ شوشتری کاری از صدا و سیمای استان خوزستان، تمبر ویژه اجلاس، مستند از جماران تا خوزستان ویژه برگزاری ۱۲ دوره این اجلاس و لوح فشرده نواهای آئینی کاری از اداره کل نغمات آئینی نیز رونمایی شد.

تخریب ۷۰۰ محوطه تاریخی در خوزستان

سید محمد بهشتی رییس پژوهشگاه سازمان میراث فرهنگی و گردشگری گفت: ۷۰۰ محوطه تاریخی در خوزستان نه به دست مردم بلکه توسط طرح‌های بزرگ مانند کشت و صنعت از بین رفته است. وی با بیان اینکه موضوع میراث فرهنگی باید فراگیر شود، افزود: برای نمونه وزارت راه و شهرسازی باید توجه کند که راه‌ها، پل‌ها و کاروانسراها و بافت‌های تاریخی در داخل شهرها و روستاها به او مربوط بوده و به نوعی میراث فرهنگی این وزارتخانه محسوب می‌شوند.

امید به «پاپیلا»

فرامرز خوشاب دبیر انجمن دوستداران میراث فرهنگی ایذه درباره وضعیت پل ساسانی «پاپیلا» گفت: پس از گذشت یک سال و نیم از تخریب پل دشت سوسن ایذه اداره میراث فرهنگی خوزستان هیچ وقت به دنبال عواملی که موجب تخریب این پل شدند نرفت.

وی با بیان این که در حال حاضر یکی از پایه‌های این پل سالم است گفت: علت تخریب پل با توجه به تحقیقات ما عامل انسانی بوده است. وی تاکید کرد: در صورت توجه میراث فرهنگی، هنوز امکان بازسازی این پل وجود دارد. اما اگر رسیدگی نشود همان باقی‌مانده‌ها نیز تخریب می‌شود و فرسایش می‌یابد. پل دشت سوسن ایذه بر روی رودخانه کارون ساخته شده که مربوط به دوره ساسانی است و یکی از سالم‌ترین پل‌هایی بود که در منطقه وجود داشت.

دومین قطار خارجی ها در تهران

دومین قطار حامل گردشگران خارجی پس از عبور از شهرهای مختلف پنجم آبان ماه به تهران رسید.

این قطار که حامل گردشگران خارجی از کشورهای آلمان، روسیه، سوییس، دانمارک، انگلستان، استرالیا، آمریکا، هلند، سوئد، فرانسه، مکزیک و مجارستان است در قالب دو گروه وارد ایران شده است. گروه اول که از کشور مجارستان سوار قطار شده و به منظور گردشگری در ایران این مسیر را طی کرده پس از عبور از رومانی، بلغارستان و ترکیه روز سی‌ام مهرماه از طریق مرز ریلی رازی وارد کشور شد و پس از عبور از شهر تبریز از اماکن تاریخی دیگر شهرهای ایران نیز بازدید کرد.

این گروه پس از عبور از زنجان، یزد، اصفهان، شیراز، کرمان و مشهد وارد تهران شده و بناست از طریق هواپیما به مبدا خود بازگردد.

گروه دومی از این گردشگران با هواپیما وارد تهران شده‌اند و بناست به شکلی برعکس نسبت به گروه اول از اماکن و مکان‌های زیارتی و توریستی ایران بازدید کنند. این گروه بناست پس از ورود با هواپیما به ایران و از ایستگاه راه‌آهن به شهرهای تاریخی ایران سفر کرده و در روز ۱۲ آبان‌ماه از مرز ریلی رازی از کشور خارج شوند.

این برنامه سفری که دومین طرح مشابه در مدت کوتاه در راه‌آهن ایران به حساب می‌آید با توجه به گستردگی مسافت و البته تنوع ملیتی گردشگران اتفاقی منحصر به فرد به حساب می‌آید که با توجه به همکاری‌های صورت گرفته بین راه‌آهن و سازمان میراث فرهنگی و گردشگری ایران بناست در راستای افزایش علاقه توریست‌های خارجی برای ورود به ایران انجام شود.

مرگ ۱۴ زائر در حج

علی مرعشی رییس سازمان پزشکی حج و زیارت جمعیت هلال‌احمر با بیان اینکه امسال زائران ایرانی در قالب ۴۵۶ کاروان به حج تمتع مشرف شدند، گفت: تعداد فوتی زائران امسال کاهش ۴۰ درصدی یافت و امسال تنها ۱۴ زائر جان خود را از دست دادند.

فرعون، شل و دندان خرگوشی

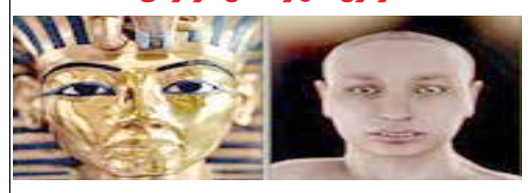

تصاویر دیجیتالی بازسازی شده از شاه توتان خامون، فرعون معروف مصر، نشان می دهد که او دندان خرگوشی و لنگ بوده است. به گزارش العربیه، محققان متوجه شده اند که فرعون معروف مصر هیچ شباهتی به مجسمه طلائی باشکوهش و گزارشهای تاریخی بازمانده از آن دوران نداشته است. او که گفته می شد عاشق عرابه سواری بوده، اکنون معلوم شده که به دلیل کج بودن پاهایش، هرگز نمی توانسته در مسابقات عرابه سواری شرکت کند.اشرف سلیم، رادیولوژیست مصری، گفت: تشریح مجازی نشان می دهد که انگشتان پای او کج بودند و او بشدت لنگ می زده است.این اطلاعات از تشریح مجازی بیش از ۲۰۰۰ اسکن کامپیوتری، و همچنین بررسی ژنهای خانواده این پادشاه جوان بدست آمده که نشان می دهند پدر و مادر او باهم برادر و خواهر بودند. در حالیکه بر اساس افسانه ها شاه جوان در یک حادثه عرابه سواری کشته شده، اما محارم بودن پدرومادرش باعث یکنوع بیماری ارثی در او شده بود که در نهایت به مرگ زودهنگامش انجامیده است.

به نقل از دکتر سلیم، توتان خامون پیش از مرگش فقط از یک شکستگی در ناحیه زانو رنج می برده است.

محرم در خوزستان:

آیین هایی برای هم نوایی با حماسه کربلا

«آیین های محرم» شاید در نگاه اول متفاوت به نظر بیایند؛ از شهری به شهر دیگر، از روستایی به روستای دیگر و از محله ای به محله دیگر. بسیاری از این رسم و آیین ها هنوز هم ناشناخته اند. همه این آیین ها اما نقطه اشتراکی دارند: همنوایی با حماسه عاشورا و همدردی با وقایع کربلا. «همشهری» در این شماره آیین های محرم در چند شهر خوزستان را که قدمتی دیرینه دارند معرفی می کند.

قدیمی ترین شبیه خوانی خوزستان در شوش

قاسم منصور آل کثیر

محرم با خود بازخوانی تاریخ را به همراه دارد. تاریخ کربلا، وقایعش و تاریخ معاصر خوزستان. «بیت چریم» یا شهر «حُر» قدیمی ترین شبیه خوانی را در استان برگزار می کند.

نه تنها قدیمی ترین بلکه بزرگترین تعزیه میدانی کشور در ایام تاسوعا و عاشورای حسینی در این شهر برگزار می شود. سالانه حدود ۲ هزار نفر در اجرای این تعزیه نقش آفرینی می کنند و بیش از ۴۰ هزار نفر از شهرهای مختلف خوزستان و بعضا سایر استان های کشور در این مراسم شرکت می کنند.

از حله تا بیت چریم

نخستین شبیه خوانی عربی کشورمان در بیت چریم (شهر حر) شکل گرفت. مراسم شبیه واقعه کربلا و عزاداری امام حسین (ع) در این منطقه ریشه تاریخی و پیشینه ای بیش از ۲۰۰ سال دارد. بیت چریم در شمال شرق شوش و در حاشیه رودخانه دز قرار دارد. از آنجایی که اهالی آن عرب هستند، مراسم تعزیه را نیز به زبان عربی اجرا می‌کنند. «شیخ غافل» از برجسته ترین شخصیت هایی بود که اقدام به معرفی و راه اندازی آن کرد. او در سفری به همراه یکی از روحانیون منطقه بیت چریم به عراق داشت (در ۱۲۲۴ هجری قمری مصادف با ۱۱۸۱ هجری خورشیدی) آئین شبیه خوانی را در شهر «حله» دید. شیخ غافل مجذوب این مراسم شد و با دقت آن را از اول تا پایان نظاره گر بود. پس از اتمام شبیه خوانی تصمیم گرفت که همین مراسم را برای مردم دیار خودش اجرا کند.

به گفته ریش سفیدان این محل ابتدا این مراسم توسط «شیخ فرحان»، «شیخ غافل» و «شیخ فارس ابن شیخ سالم» از قبیله آل کثیر تیره (بیت چریم) بر پا می‌شد.

«جبار آل کثیر» یکی از اهالی شهر حر در این باره می گوید: به این علت که زمان سفر شیخ غافل مصادف با ماه محرم‌الحرام بود، مراسم عزاداری شبیه یا تعزیه‌گردانی را در آن شهر دید و شیخ غافل تمایل خود را به برپایی این نوع تعزیه در منطقه به شیخ حسین ابراز کرد و از وی خواست نسبت به یادگیری و یادداشت شعرهای آن اقدام کند. گفته می شود شیخ حسین نیز تمامی دیالوگ‌ها را مکتوب و تصاویر و نحوه برگزاری شبیه‌خوانی را به خاطر سپرد. سال بعد شیخ غافل به همراهی شیخ حسین اقدام به برگزاری این مراسم در منطقه خود کردند. آوازه این عزاداری به سرعت منتشر شد و سال به سال برشهرت آن نیز افزوده می‌شد.

شبیه خوانی موروثی

در شبیه‌خوانی‌های قدیم بعضی از خانواده‌ها به صورت موروثی کار تعزیه‌خوانی را دنبال می‌کردند و گاه کل یک گروه تعزیه‌خوان از اعضای یک خانواده بودند. در شبیه‌خوانی شهر حر نیز چنین بود. بعد از «شیخ علی» مدیریت مراسم شبیه‌خوانی به فرزندش «شیخ حیدر» و پس از آن به «شیخ خلف بن حیدر آل کثیر» رسید. پس از سال ها «حمید حرمشاهی» مدیریت این شبیه‌خوانی را بر عهده می‌گیرد. بعد از شیخ خلف بود که برگزاری مراسم شبیه‌خوانی از حالت موروثی خود خارج شد و به دست ستاد برگزاری شهر حُر رسید، میان اعضای ستاد برگزاری شبیه‌خوانی این شهر اختلاف پیش آمد. گفته می شود برای جلوگیری از درگیری‌های احتمالی، این مراسم چهار سال پیاپی تعطیل شد.

۲۰۰ ساله ای که ثبت نشد

با اینکه قدمت شبیه خوانی در بیت چریم به بیش از ۲۰۰ سال می رسد اما شبیه خوانی شهر شوش که شاید قدمتی کمتر از چند دهه داشته ثبت ملی شده است که این اتفاق نبود شناخت کافی از منطقه را از سوی میراث فرهنگی این شهر نشان می دهد.

«عارف تفاخ» از شهروندان شهر حر در این باره می گوید: همه می دانند که شبیه خوانی شهر حر دارای قدمتی طولانی است اما چرا به جای تعزیه این شهر، شبیه خوانی شهر شوش که الگو گرفته از مراسم شهر حر به ثبت رسید سوال و گله مندی مردم را به دنبال داشته؟

وی همچنین پیگیری مسئولان را خواستار می شود و اظهار می کند: پیش از این، افراد بسیاری برای احیا و راه اندازی شبیه خوانی تلاش کرده بودند. مرحوم شیخ خلف حیدر و پیش از او، شیخ علی بن غافل با تمام نقدهایی که برخی برآنها وارد می کنند اما احیا کننده فرهنگ حسینی هستند و روح و هویت جدیدی به شهر دادند و پیشنهاد می کنیم حداقل نام یکی از خیابان های شهر حر به اسم شیخ غافل نامگذاری شود.

نیازمند معرفی

هم اکنون شبیه‌خوانی در میدان قدیمی شهر حر و در روستای سید محمد تفاخ در زمینی به مساحت دو هکتار برپا می‌شود. این مراسم به صورت شبیه‌خوانی حضرت زینب (س) و امام سجاد (ع) در ظهر تاسوعا از ساعت ۲ ظهر الی ۶ عصر و شبیه‌خوانی شهادت امام‌حسین (ع) و یارانش در صبح عاشورا از ساعت ۶ صبح شروع می‌شود و تا ساعت ۳ ظهر ادامه دارد. چند شب جلوتر از روز عاشورا مردم خود را به محل برگزاری مراسم می‌رساندند تا جایی برای خود در این مراسم پیدا کنند و تا صبح روز عاشورا منتظر می‌ماندند. بعد از آن و شب هنگام نیز، اهالی روستای سید محمد تفاخ برای شام غریبان باز هم به میدان می‌روند و شمع‌های مرادشان را در تاریکی مطلق همچون روزنه‌ای رو به امید روشن می‌کنند. مراسم عاشورا به دلیل مشارکت گسترده ای که اقشار متفاوت مردم، از گروه‌هایی با سرمایه‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی متفاوت در آن دارند یکی از بهترین موقعیت‌ها را برای مطالعات مردم‌نگارانه است. به عبارتی نزدیک‌شدن کامل و مشارکت بسیار نزدیک در محیط شهری با کنشگران اجتماعی و فرآیندهای کنش شهری به وجود می‌آورد که به ندرت می‌توان در نظام‌های اجتماعی به دست آورد. از این رو یکی از بخش‌های میراث فرهنگی بسیار پر ارزش ما این مراسم و تکرار سالانه آنهاست که نیازمند معرفی هرچه بیشتر این توان فرهنگی است.

از چلاب زنی در عباسیه تا چوب بازی در قلعه رویارجبی

محرم و عطش، شهید و لب تشنگی، کربلا و مظلومیت، حسین (ع) و یارانش و یک دنیا عشق و ولایت واژه هایی هستند که محرم را به ماه عاشقان بدل کرده است و حال این روزها دزفول در غم فرا رسیدن این ماه یکدست سیاهپوش شده است. تمام کوی و برزن این شهر نیز مفتخر به پارچه های سیاهی هستند که حضورشان دل آدم را روشنی می دهد. وجود تکایای فراوان که یادآور خیمه ها و چادرهای اباعبدالله الحسین (ع) و یارانش است، به تمام خیابان ها شور حسینی بخشیده و دل ها را روانه صحرای کربلا کرده است. گویی نمایشی از خیال و واقعیت است که آدمی احساس می کند، تاریخ تکرار شده و شهر به دشت نینوا بدل شده است اما این بار با تفاوتی از جنس عشق و یاری بیشتر به حسین(ع)، نه تنها گذاشتن و رفیق نیمه راه شدن. اینجا در شهری که به مذهبی بودن شهرت دارد تا یک ماه خنده ها درد دارد، لبخند ها تلخ، نگاه ها اشک بار و دل ها داغدار بزرگوای است که رفت تا انسانیت، وفاداری و شجاعت بماند و ریشه بدواند.

محرم در دزفول

ایام محرم در شهرستان دزفول با برگزاری آیین های خاصی که گاه قدمت آنها به قرن ها پیش باز می گردد، همراه است. «چلاب زنی»، شبیه خوانی، حمل علم های معروف به «علم یراق» که با پارچه های سفید، مشکی و سبز آراسته می شوند، حمل طاق های گلدسته داری که نقاشی های قهوه خانه ای تصاویری از واقعه کربلا را ترسیم می کند. آیین مشهور «چوب بازی» که نمادی از صحنه جنگ است و با طبل زنی، دهل، شیپور و سرنا همراه است از جمله آیین هایی است که در ایام محرم پای ثابت تکایای دزفول هستند. تکایایی که هر کدام شیوه مخصوصی برای عزاداری در این ماه دارند. هیئت عزاداران ابوالفضل عباس(ع) معروف به «عباسیه» که در خیابان امام خمینی(ره) و جنب مسجد جامع قرار دارد یکی از همین تکایا است که بر اساس شواهد موجود از سال ۱۲۰۲ تاکنون محلی برای شیفتگان و عزاداران حسینی بوده است. یکی از مداحان این هیئت به همشهری می گوید: تقسیم بندی محلات عزاداری در دزفول نسبت به سال های گذشته تغییر کرده و به صورت شمالی و جنوبی درآمده که این دسته های عزاداری در ایام محرم به ویژه تاسوعا و عاشورا نزد یکدیگر رفته و به هم ابراز همدردی و تسلیت می کنند.

«حاج رضا پوررکنی» که بیش از ۴۰ سال است در هیئت عباسیه به روضه خوانی و مرثیه سرایی می پردازد، اظهار می کند: حدفاصل مسجد جامع، ۴ راه سیمتری تا مسجد آق حبیب به «محله مسجد» شهرت دارد که زمان های گذشته مجتهدین فراوانی در آن حضور داشته اند، به دلیل حضور این عالمان، مردم عزادار دزفولی در گذشته از روز هفتم محرم نزد آنها رفته و ابراز ارادت می کردند.

وی اضافه می کند: هیئت عباسیه که در محله مسجد قرار دارد مانند سایر هیئت ها از آغاز محرم برنامه های خود از جمله سینه زنی را آغاز می کند و عزاداران این هیئت در ۲ شب به صورت محله گردی میهمان و یا پذیرای دیگر هیئت ها هستند.

پوررکنی می افزاید: بعد از تاسوعا و عاشورا شب های جمعه مراسم ویژه ای در این هیئت برپا می شود که ما آنها را در میان عموم مردم به صورت فرهنگ نهادینه کرده ایم. ضمن اینکه به دلیل تنوع نوحه ها، جوانان بیشترین حضور را در این هیئت دارند.

پورکنی با بیان اینکه نذری یک سنت دیرینه در میان مردمان دزفول است می گوید: حلوا، خرما، شام دادن های مختصر و گسترده، قربانی کردن گوسفندان از جمله نذوراتی است که عزاداران هیئت عباسیه با توسل به اهل بیت، قبل از برآورده شدن حاجات و یا پس از روا شدن حاجت خود به میان عزادارن حسینی می آورند تا ارادت خود را به اباعبدالله حسین ثابت کنند.

یک محله با چند تکیه

«محله قلعه» نیز که از قدیمی ترین محله های دزفول است در ایام محرم پذیرای خیل عظیم عاشقان و عزاداران حسینی است. هیئت عزاداری قلعه که در خیابان طالقانی غربی و روبه روی جایگاه مینی بوس ها قرار دارد در این ایام انتخاب اول شهروندان دزفولی و به ویژه نسل قدیمی و سنتی شهر است.

یکی از مسئولین هیئت قلعه درباره سابقه طولانی این هیئت می گوید: هیئت قلعه جزو قدیمی ترین هیئت های موجود در دزفول است که از قرن ها پیش در ایام محرم و سفر به سوگواری می پردازد. «محمد حسین پاخیره» عنوان می کند: در محله قلعه چندین تکیه وجود دارد که به یکدیگر وابسته اند و در تمام مراسم ها با یکدیگر همکاری می کنند. در هیئت قلعه از همان شب های اول ماه محرم مراسم نذری به صورت پذیرایی شام از عزاداران حسینی صورت می گیرد و این روند تا اواخر محرم ادامه دارد.

وی می افزاید: از شب پنجم محرم نیز آیین مشهور چوب بازی در این هیئت انجام می شود. سینه زنی، چلاب زنی، زنجیر زنی و دهل زنی نیز به صورت مکرر و در تمام شب ها در این هیئت برپاست. همین آیین های خاص سبب شده تا افراد زیادی شب های محرم را در این هیئت حضور داشته باشند.

پاخیره با اشاره به برنامه های مختلف هیئت قلعه در روز تاسوعا و عاشورا توضیح می دهد: بعد از ظهر روز تاسوعا به صورت دسته جمعی از مسیر خیابان امام به سمت امامزاده سبزقبا(ع) حرکت می کنیم و در راه بازگشت نیز از مسیر خیمه گاه تا مسجد «لب خندق» گذر می کنیم تا به قلعه بازگردیم. همچنین در روز عاشورا نیز باز هم به صورت گروهی همزمان با انجام آیین هایی به محل امامزاده رودبند می رویم.

وحدت در آیین ها

آیین های محرم در هر شهری که باشد قدر مسلم باعث تحکیم وحدت و هویت شهر می شود. آیین هایی که برخی از آنها آخرین نشانی آنها مربوط به ۳۰۰ سال پیش است و هیچ معلوم نیست مراسم ها قدمت بسیاری داشته باشند ولی اجرا کنندگان از آن بی خبر باشند. هویت یک شهر با آیین های آن شناخته می شود، آیین هایی که بعد از گذشت این همه سال تغییر که نکرده اند هیچ، با شور و حرارت مثال زدنی بیشتری هر ساله برگزار می شوند.

«سنج» و «وسط المیدان» در آبادان

سعاد سودانی زاده

مراسم عزاداری ماه محرم در آبادان، هر ساله عده کثیری از عزاداران را به جنوب می کشاند. مسجد بوشهری ها، لین ۱۰ احمد آباد، محل تجمع دسته های عزادار حسینی است. دسته های سینه زنی و سنج دمام چند ساعتی بعداز اذان مغرب شروع می کنند. با صدای سنج و دمام همه را جمع می کنند. اولین صدای سنج و دمام به معنی آن است که، اینجا مراسم شروع شده است.

«عبدالرضا سواعدی» ، کارگردان تئاتر و سینمای آبادان که در این زمینه پیشتر پژوهشی داشته است، می گوید: «سنج» نمادی از صدای شمشیر است. برخورد شمشیرهای ظالم و مظلوم، یاد آور خونهایی که بیگناه ریخته می شوند و در تاریخ ثبت می ماند. «دمام » از پوست بز ، گاو و گاهی شتر ساخته می شود و با چوب های «سعف»، که همان برگ درخت نخل است، به آن ضربه زده می شود که نماد صدای پای سم اسبان جنگ است که خیمه های حسینیان را محاصره کرده بودند. «شیپور»، نیز نمادی از آغاز جنگ است؛ جنگی نابرابر. شیپور از شاخ گاو تهیه می شود.

دسته های سینه زنی

سینه زنی در آبادان با آداب خاصی برگزار می شود: مردها، یک دستشان را به کمر دیگری قلاب می کنند و با دست دیگر سینه می زنند. دست خود را بالا می برند و پایین می آورند و بعد به سینه می زنند. حلقه های دایره ای که همزمان خم می شوند؛ همزمان دست به آسمان می برند و همزمان برسینه می کوبند. اگر از بالای سرشان نگاه کنیم به شکل گردابی هستند که مدام حلقه های آن کوچک و بزرگ می شود. این نوع سینه زنی از خطه بوشهر توسط «ناخدا عباس بوشهری» به آبادان آمده و در مسجد بوشهری ها نهادینه شده است. سواعدی می گوید: گرچه حسینیه دشتی ها، حسینیه دلباری ها، حسینیه دلواری ها، حسینیه دشتستانی ها و حسینیه بلوچ ها قدمت بسیاری در آبادان دارد و جزء فرهنگ عزاداری آبادان شده است اما حسینیه بوشهری های آبادان اصلی ترین نقش را در احیای فرهنگ عزاداری محرم در آبادان ایفا می کند.

در سوگ زینب

مراسم محرم در خانه ها و مجالس زنانه حال و هوای دیگری دارد. بیرق خانه ها، پرچم های مشکی، سبز و قرمز است. زنان با لباس های سیاه دور تا دور اتاق، چهار زانو می نشینند. ابتدا با ریتمی هماهنگ از غم های زینب در کربلا می گویند و همگی مصرعی را زمزمه کرده و محکم روی پای خود می زنند؛ منظم و هماهنگ. صدای ضربه هایی که با دست بالا می رود و منظم روی پاهایشان می خورد، مانند سیلی های هماهنگی است که از داغ عزیزی به طور ممتد زده شود. چندین «ملایه» (نوحه خوان) دور هم و با هم یک مراسم را برگزار می کنند. چند دقیقه بعد ریتم عوض می شود. همه عزاداران «شیله» (شال عربی) را برصورت خود می کشند و فریاد «وا اماما واحسینا» سر می دهند. ملایه بعدی، دکلمه ای از شرح حال کربلا می گوید، از فجایع سرزمین نینوا. صدای گریه و شیون انتهای هر جمله ملایه برمی آید که جمله را به جمله بعدی وصل می کند. سرهای پوشیده سیاه، به چپ و راست برده می شود و گاه مسیری دایره ای پیرامون خودش درست می کند. مرحله بعدی که آغاز می شود با واژه «وا یا الحسین» همه بلند می شوند و در کنار ملایه ها دایره می گیرند.

یزله و وسط المیدان

بعد از آن نوحه ریتم جدیدی پیدا می کند، زنهای سیاه پوش، در جهت مخالف هم به راست و چپ می روند، روبروی هم و دو به دو. گروهی دیگر وارد می شوند با موهای بلند و گشوده پیراهن خود را کنار پهلو، گرفته دو به دو، به صورت پرشی در جهت راست و چپ به صورت هماهنگ می روند. به این مراسم «وسط المیدان» می گویند. انتهای هر مراسم «یزله»، نیم خیز پایین می آیند و برمی خیزند. عقب می روند و جای خود را به گروه های عزادار بعدی می دهند.

چهره ها در پایان این مراسم سرخ و برافروخته و چشم های آنها اشک آلود است. عزاداران حسینی سپس به خانه بعدی برای عزاداری می روند این روند در تمام محله های شهر آبادان خانه به خانه انجام می شود.

یادداشت

دانشنامه قوم بختیاری
تنها اثر مکتوب جشنواره میراث ناملموس

نویسنده: داودی حموله

در جشنواره میراث فرهنگی ناملموس ICCN «دانشنامه قوم بختیاری» به عنوان تنها اثر مکتوب این جشنواره ارائه شد.

در این جشنواره که با موضوع «صیانت و محافظت از میراث فرهنگی ناملموس» در اصفهان برگزار شد، علاوه براساتید و مدیران گردشگری و نهادهای مختلف فرهنگی دکتر «هی کیونگ چوی» دبیرسازمان ICCN ، پروفسور «جعفر جعفری» استاد دانشگاه ویسکانسین، «یدالـه پرمونی» رییس مرکز منطقه ای غرب و مرکز آسیای در زمینه حفظ میراث فرهنگی ناملموس و پروفسور «گالا» مدیر اجرایی انستیتو بین المللی موزه جامع در مورد توسعه شهری و گردشگری تاریخی پایدار سخنرانی کردند.

سازمان بین المللی ICCN از زیر مجموعه های سازمان یونسکو است که با هدف صیانت و پاسداری از میراث فرهنگی ناملموس شکل گرفته است. این سازمان فرصتی برای معرفی و ثبت فرهنگ های قومی و بومی در سراسر جهان است. در این اجلاس ۶۰ کشور از جمله ایران، ایتالیا، آلمان، فرانسه، کرواسی، هند، اسپانیا، پرتغال، الجزایر، برزیل، سوییس، روسیه، مصر، کره شمالی و... عضو دایمی هستند.

جشنواره میراث فرهنگی ناملموس ICCN در سطح بین المللی و در راستای اهداف فرهنگی در حوزه مردم شناسی فعالیت دارد که هدف اصلی آن پیام صلح و دوستی در جهان است.

از نظر کنوانسیون میراث فرهنگی ناملموس هدف حفظ هویت فرهنگی همه اقوام در جهان است. جوامع با زبان های مشترک از اشتراکاتی آیینی و سنتی برخوردارند که به مروز زمان آیین و سنت ها تبدیل می شوند و تطبیق می یابند و شکل می گیرند. آیین و سنت ها در زندگی انسان ها ملموس است. این میراث گوهربار از گذشتگان به جا مانده است. این چنین است که اقوام از تولد تا مرگ آیین و سنت هایی را اجرا می کنند که در گذشته های دور شکل گرفته است. آیین و سنت ها دارایی های معنوی شمرده می شوند و نشان از هزاران سال عبور تاریخ دارند.

اهداف جشنواره معرفی و توسعه میراث فرهنگی ناملموس شهرهای عضو سازمان ICCN به جهانیان است که رشته های مورد پذیرش در دومین جشنواره بین المللی میراث معنوی ICCN ۲۰۱۴ اصفهان شامل هنرهای تجسمی،ورزش و بازیهای بومی محلی،موسیقی فولکلوریک، صنایع دستی،هنرهای نمایشی و آیینی ،معماری و هنرهای تزئینی،آداب و رسوم و باورداشت های زیبایی شناسانه و معنوی ...بود.

جشنواره میراث فرهنگی ناملموس ICCN دریچه ای گشوده به جهان است که برای حفظ و حراست از میراث فرهنگی ناملموس شکل گرفته است و برای ارتقاع آگاهی های ملی و بین المللی در تلاش است زیرا رسانه های امروزی تاثیر مخربی بر سنت های شفاهی همه اقوام و جوامع می گذارند.

جشنواره میراث فرهنگی ناملموس در سه بخش اجلاس مجمع عمومی، اجلاس بانوان و جشنواره برگزار شد که در این جشنواره تنوع شگفت انگیزی به چشم می خورد؛ غذاهای بومی، بازی های بومی، لباس های بومی، موسیقی بومی، مسابقه چوگان، نمایش دست ساخته و دست بافته های قومی و بومی و اجرای زنده موسیقی سنتی و موسیقی آیینی و نمایش های آیینی و همچنین تصاویر زیبایی از آداب و رسوم اقوام به نمایش در آمد. اصفهان پایتخت میراث فرهنگی ناملموس در۲۰۱۴بود که گروه و تشکل های مختلفی با بیش از ۳۰۰ نفر از کشورهای خارجی در این اجلاس حضور داشتند. دوره بعد میراث فرهنگی ناملموس قرار است در الجزایر برگزار شود که با شادی و شعف بسیار پرچم جشنواره ی سازمان به نماینده این کشور تقدیم شد. خوزستان هم با توجه به تنوع اقلیمی اقوام، فرهنگ های آیینی و سنت های ملموس و ناملموس و دستاوردهای ارزشمندی را در این جشنواره به نمایش گذاشت. قوم بختیاری در حوزه موسیقی، بازی های نمایشی و لالایی ها و تنوع پوشش از بهترین های فرهنگ سنتی و آیینی در این دوره بود.

در جشنواره میراث فرهنگی ناملموس ICCN «دانشنامه قوم بختیاری» اثر «سریا داودی حموله» تنها اثر مکتوب در این دوره بود. «دانشنامه قوم بختیاری» مشتمل بر ۲۰ بخش است که در ۱۰۵ فصل مورد بررسی آیینی شده است. بافت زندگی بختیاری، آیین قوانین سنتی و عرفی، آیین تعاونی سنتی، نوع مسکن در عشایر بختیاری، انواع همیاری ها، صنایع دستی و فرآورده‌های سنتی، ویژگی‌های انسانی، آیین موسیقی، نقش بازی‌ها و آیین‌های قومی...که انواع زیر مجموعه های ادبیات شفاهی در فصول مجزا مورد بررسی تحلیلی قرار گرفته است.

برای قوم نگاشتی انسان شناسی مهم است. باید دید انسان‌ها چه می‌کنند؟ چه می‌خورند؟ چه می‌پوشند؟ به چه چنگ می‌زنند؟ به راستی فلسفه آیین های اعتقادی در بختیاری چیست؟ از چه نمادهایی نشات می گیرد؟ چرا در جنگ به گوش اسب کِل می‌کشد؟ مرده را لخت نمی‌کند؟ برنو حلال کردن نشات گرفته از کدام آیین و اعتقاد اوست؟ چرا از اسب، زین، گُرز، تفنگ، چُوقا و کلاه جدا نیست؟ چرا این همه چالاک و بلند گام بر می‌دارد؟ چرا بلند صحبت می‌کند؟ چرا عبایش ترکیبی از رنگ‌های سفید و سیاه است؟ چرا میدان رقصش چرخشی است؟ چرا به خُورشید، ماه، آسمان و روح مردگان سوگند یاد می‌کند؟ نظام کوچ نشینی و اقتصاد شبانی معلول چه علتی است؟ علت اجرای سنت های اعتقادی بختیاری چه می باشد؟

همچنین شادی و شیون، رقص و پایکوبی، دست ساخته و دست بافته، کشاورزی و دامداری، موسیقی آوازی و موسیقی سازی، ادبیات شفاهی و روایی، باورهای آیینی و سنت های عرفی نمادهای قوم بختیاری محسوب می شوند که در این اثر مورد بازکاوی قرار گرفته اند. فولکلور با جلوه های گوناگون در دنیای امروز به شدت طلمه می بیند، پس در «دانشنامه قوم بختیاری» پرده از راز و رمز سنت و آیین های از تولد تا مرگ برداشته شده است.

میراث فرهنگی منحصر به فرد، غیرقابل جایگزینی و در میان نسل ها از ارزش و احترام برخوردار است